

מחנה קפריסין

מתוך עדות קיפי (אריה קפלן), מפקד מחנה קפריסין

(בכינויו: יצחק כהן)

לועדה היוזמת לספר ההעפלה מאיטליה, 1956

כשהגענו לקפריסין החלטנו להתנגד מחדש לירידה והודענו שלא נרד. אם כי לא בנינו על התנגדות גדולה, היתה לנו מגמה להקשות עליהם לאורך כל הדרך את העבודה, והודענו שלא נרד. הם הודיעו שיזרקו פצצות מדמיעות למחסנים שלנו והתחילו לעשות את ההכנות לכך. בדרכנו לזינו על ידי אוניית מרוץ איג'קס ומשחיתה אחת או שתיים.

הירידה בקפריסין עצמה לאחר הדיבורים שלנו היתה שקטה, כי לא היה טעם רב להתנגדות באותו הרגע. נוסף לזה האנשים היו הרוסים ועייפים מאד, חלשים ודי חולניים ולדעתי לא היה מקום לדרוש מהם במצבם. נוסף לכך לא ראינו בזה תועלת מיוחדת, חיכינו להזדמנות אחרת.

אם אינני טועה עשינו נסיון למצוא את חומר הנפץ שלנו שהיה בין התרמילים האחרים באזור אחר של האוניה ולא הצלחנו למצוא אותו. כך שלא יכולנו לעשות נסיונות של חבלה באוניה.

כשהגענו לקפריסין היו כבר אנשי 'יגור'. אינני זוכר מי ירד קודם. על כל פנים כשירדנו לקפריסין העבירו אותנו למחנה העצורים על-יד פמגוסטה, ירדתי בקבוצה הראשונה ומצאתי את העולים עומדים לפני אוהל ביקורת שבו נערכו חיפושים בבגדים ועל גוף האנשים והתחילו לקחת מהם את כל חפצי הערך שלהם. נוסף לזה התחילו להפריד בין המשפחות תוך דרישה שגברים יבואו למחנה אחד ונשים למחנה שני, עם הבטחה שפעם בשבוע יתנו להם אפשרות להיפגש.

כשהגעתי למקום, ניגשתי לקבוצת הקצינים הבריטיים שהיתה שם, והודעתי להם שאני נציג המעפילים, היות וכבר היה סיכום ביני ובין סמק שהואיל וכבר נתגליתי, אני אמשיך בתפקידי היצוג שלנו ובמגע עם השלטונות.

בדרכנו לקפריסין היה לנו חשש רב מהאופי שילבש מחנה העצורים, היות ומרבית האנשים היו אנשים שבאו כבר ממחנות ריכוז ונתנסו בכל החומרה שלהם, ויחד עם זה

ידעו את הדרך מסביב, היה לנו חשש שהם ינסו לשתף פעולה ויתכן שיימצאו גם אנשים שיהיו מוכנים לקבל על עצמם את תפקיד הקאפו'ס ממחנות הגרמנים. לא היתה לנו הערכה לגבי יכולת העמידה שלהם, היכולת המוסרית, ואז החלטנו שהדרך הטובה ביותר לשלוט במחנות האלה היא לכוון אותם לכיוון שהארץ תדרוש על-ידי כך שניקח על עצמנו את חוליית הקשר בין האנגלים והמחנה ועל-ידי זה תהיה בידינו שליטה על האמצעים החומריים העוזרים לשליטה.

החלטנו ליצור מצב שהיות וחששנו מאד מנסיונות העולים, להגיע לידי איזושהי שליטה במחנות על-ידי זה שיתקשרו עם הבריטים ולא בכיוון הטוב, וחששנו שיחזרו כל מיני פרשות ממחנות הנאצים, אז החלטנו שהדרך הטובה ביותר והבטוחה ביותר היא שניכנס בין העולים והשולטים.

לדעתי החשש הזה היה בלתי מבוסס ולפי מה שהכרתי אחרי כן את האנשים גם לא היה מקום לפחד כזה, היות וזה היה הפעם הראשונה שאנו נכנסו למחנה ריכוז, השמועות היו כאלה שחששנו מתופעות מסוימות, ולכן ראינו כחיוני את הפעולה שעמדנו לנקוט. העולים אחרי כן התגלו באור הרבה יותר חיובי מכפי שנראו לנו לפני כן.

מה שבלט מיד זה שהיה נח לבריטים שיהיו לנו מעין חוליות קשר עם העולים והם לא יצטרכו לעשות את הכל בכוחות עצמם ובלי ידיעה, והיות והם כל הזמן לקחו אנלוגיות

ממחנה השבויים והדברים לא נדבקו כל כך עם המחנה שלנו, הם שמחו לעובדה שיש יצוג של העולים והם יכולים להיעזר בזה. בין שרצינו ובין שלא רצינו, זוהי עובדה שהם נעזרו.

לנו זה נתן הרבה יותר כח לעבודה, ושליטה הרבה יותר גדולה על מה שקורה במחנות. הפעולה הראשונה היתה להסביר לאנגלים שהיות וזה היה מחנה לא של שבויים, לא ניתן בשום פנים להפריד בין המשפחות, ואנו עומדים על איחוד המשפחות מהתחלה ועד הסוף. אני זוכר את המיג'ר הבריטי שנדהם למחשבה שבאהל אחד יגורו ארבעה זוגות, וזה עשה עליו רושם מוסרי מזעזע, אולי יותר גדול מהעובדה שכלאו אותנו אצלו במחנה.

החיים במחנות התארגנו במלואם בהתאם לאניות שהם הגיעו, פלוס חלוקה לתנועות נוער, שהיתה כבר בתוך האוניה, וחלוקה לארצות מוצא. היו לנו: קבוצה יוונית מאורגנת, קבוצה של הנוער הציוני, של הפועל המזרחי ועוד כמה קבוצות כאלה, אבל כל אחת מהקבוצות התארגנה בחיים פנימיים, ולדעתי מאורגנים ויפים מאד בנתונים שהיו. האנשים גילו רצון לחיי צבור לא רגילים. הם נשאר מלוכדים סביב גרעין של איזה דבר שמחבר אותם וכך הם נשאר במשך כל זמן שהותם במחנות.

אנו גם מבחינה של מבנה ארגוני של המחנות, שאפנו ליחידות אורגניות, ובניגוד להצעות הבריטים לחלק את זה לפי סדרים צבאיים, השארנו את זה במסגרות שאיתן הם

הגיעו לקפריסין. מבחינה זו אני חושב שהמחנות שהאנשים היו בהם קודם וההכנה לעליה הוכיחו את עצמם כמחנך לחיי צבור שיכלו בלי קושי להמשיך בשיטה הזו. יש לציין שלא היה בתוך המחנות שהיו בהם אלפי אנשים, לא היה כל משטר מחייב, ואני נזכר בפגישה שהיתה לי עם מזכיר ממשלת המנדט, גרני, וכאיש ממשלה מובהק הוא שאל אותי שתי שאלות "מה אתה עושים עם אנשים העוברים אצלכם על החוקים". נתברר לי לתמהוני שאין לנו חוקים ושחברה תרבותית חייבת לעבוד לפי חוקים, ומשום מה לא היו לנו צורך בחוקים בקפריסין, ועד הסוף, המחנות התנהלו בסדר בלי פגיעות ובלי חוקים ובלי בתי-סוהר פנימיים.

השאלה השניה היתה: איך קרה שנבחרתי למנהיג המחנות, כי לו לא היה ברור מתי נעשו הבחירות. כמובן שהתפקיד הזה נמסר לי על ידי ההגנה וזה היה מינוי של ההגנה, זו לא היתה בחירה. ספרתי לו שהיו בחירות של ועדים מקומיים והם בחרו בנציג.

אפשר פה לציין כמה דברים סתם. המחנות בזמן הראשון נראו כמו חוף רחצה אחד גדול, והיות ואנשי 'יגור' שהיו צרפתיים, לפחות ממקור העלתם, בספינה בחרו ללכת בבגדי רחצה, וכשהם ירדו, הם הופרדו מהחפצים והמשיכו להסתובב מספר ימים בבגדי ים, עד שהם קבלו חזרה את החפצים שלהם לאחר החיפוש.

מהרגע הראשון ארגנו את הילדים בכפר נוער והכפר הזה אורגן על ידי מלכה (רחל) ממעוז ועל ידי המכונאי היווני שהיה אצלנו והתגלה בכלל כאיש למופת. הוא בתוך כל המצוקה הפרטית שלו היה אחד האנשים הפעילים ביותר בארגון כפר הנוער ועזר יותר מאחרים בארגונו, למרות זאת שנקלע לשם באופן מקרי ביותר.

היהודים המקומיים הופיעו מיד. ממש למחרת. הם באו בתור ועדה של יהודי קפריסין לעזרת המחנות וגילו את כל אהדתם, למרות שבחיי יום-יום שלהם, הם היו מעורים בקהילה הבריטית וחיו את חייה, אך הם לא פחדו ולא התביישו להציג את עצמם בצד השני כאשר זה הגיע למחנות. אני רוצה לציין את הגב' פרסיץ ואת הבת שלה רות. זה היה מקרה מאד מעניין. המשפחה הזו מענינת במיוחד מבחינה זו שבאותו הזמן הארוס של הבת היה מיג'ר בריטי בארץ בשם גיפס וכשזה הגיע ליחסים אתנו, הוא גילה את כל האהדה שיכול היה, ואם אינני טועה פעם או פעמיים נעזרנו – לא במסירת סודות – אבל בעזרה מוסרית. גם הוא לא שכח לעמוד לצדנו. היום הם נשואים מוצלחים.

נוסף לועדה הזו היתה גם ועדה של מתישבים בריטיים לעזרה ליהודים. הועדה הזו נתמנתה על-ידי המושל של האי והיתה לי פגישה אתם. הם שאלו אותי מה אנו צריכים

ואני העליתי בפניהם את הבעיות שלנו, שהאוכל אינו מספיק והאנשים רעבים, וזה הגיע לכך שלחם עם מרגרינה ובצל זה היה אקוֹיֹלנט של סטיק כתום. הועדה הבריטית הזו נפגשה איתי פעם או פעמיים אבל לא היו יותר מדי תוצאות לפעולתה.

על הועדה של תושבי המקום היהודיים הטלנו תיכף לדאוג לילדים והם הביאו בגדים ומזון שהצבא הבריטי לא היה מצויד בהם בשביל ילדים.

אחת הבעיות הלוגיסטיות החמורות ביותר שנתגלתה שם, שהילדים היו זקוקים לאבקת-חלב לתינוקות (אלדון) ובכל המזרח התיכון אין אבקת חלב לתינוקות ובבעיה הזו עסק האפסנאי הראשי של הצבא הבריטי במזרח התיכון שהיה מיג'ר גנרל, בלי שהצליח לפתור אותה. והדרך שזה נפתר היה שהקולונל וידוקום שהיה מפקד המחנות שלנו, לקח על אחריותו האישית לנסוע כל יום ששי על הג'יפ שלו לקנות שתי קופסאות חלב. והוא דאג שהן תגענה לשתי האמהות שנזקקו לזה.

ראוי לציין שוידוקום זה נחשב לאיש הגון וממש לידיד וכשהגיע מועד שחרורו מהצבא הבריטי - הוא היה קצין סדיר והתחתן עם הסמלת שלו, דבר מאד לא נהוג - והציע לג'וינט לנסוע לגרמניה לנהל מחנות, אבל כאיש הוא נתגלה כאדם למופת ובין האנגלים הוא היה ידידנו הגדול בתחומי החוקה הצבאית.

כשהגענו לקפריסין מצאנו את עצמנו בלי כתובת הנותנת הוראות, ונאלצנו לתכנן את כל הצעדים הפוליטיים שלנו בעצמנו, ב"מועצת המלחמה של המלווים". החלטנו שאנו לא נמשיך בהתנגדות יום יומית, כי יהיה עלינו גם לדאוג לאנשים מבחינה של בני-אדם ולא יכולנו יותר מדי לזרוק עליהם ולא ראינו כל טעם בזה, אבל החלטנו באותו הזמן, גם במידה שתהיה לנו הזדמנות, לעשות דברים פומביים שתהיה להם תפוצה בעולם.

וההזדמנות לא אחרה לבוא. היה צריך להיות סיור של עיתונאים ונציגו האישי של מושל האי סרב לתת להם להיכנס. ניהלנו אתם משא-ומתן והם לא הסכימו. החלטנו שהמחנה יצא לעיתונאים. המחנה 55 עשה הפגנה גדולה מאד ופרץ את השרשרת והתחיל ללכת לפמגוסטה. כמובן שאחרי מספר צעדים היה ברור שגם לפמגוסטה אין מה לעשות והסכמנו לחזור למחנה בתנאי שהעיתונאים יחזרו יחד אתנו למחנה.

המקרה הזה קיבל תפוצה גדולה מאד בעולם, היות והיו גם נציגי העיתונות הבין-לאומית וזו היתה גם המטרה שלנו ליצור רעש גדול במינימום.

עשינו גם שביתת-רעב יותר תאורטית מאשר מעשית, והיה כתוב בכל העיתונים בעולם שיש שביתת רעב במחנות, אבל השומרים הבריטים לא הבינו למה יש עשן בלילה בתנורים.

המזון, עד שהגיע הג'וינט, היה ממש מנת רעב ובשום אופן לא הספיק לאנשים. הסיבה היתה שהמזון ניתן לפי איזה שהוא תקן בריטי מינימלי ביותר והחייל הבריטי סביב זה היה אוכל סנדביצ'ים ושותה בירה וקונה פה ושם, וזה לנו לא היה.

מזמן שהג'וינט הגיע קיבלו המחנות עזרה בתזונה ומאז, רעב ממש לא היה יותר, אם כי המזון היה פשוט ביותר. אנשי המחנות נעזרו בכסף או בחבילות מהארץ שעזרו להם מאד לגוון את מזונם.

כח החיים של היהודים נתגלה מיד והמענין היה שבתוך המחנה שהיה מנותק מהעולם הגדול, מיד קם שוק לכל מיני סחורות, ויכולת לקנות שם כמעט כל דבר מהדברים הפשוטים ביותר, וזה גם הגיע לכך שהיו להם כמה בתי-זונות בלתי רשמיים. נלחמנו בדבר ואחרי מספר שבועות של קיום, הבתים האלה חוסלו.

היו שם גם תופעות אנושיות מענינות ומזעזעות. באותם המקרים שבהם אנשים עברו ממחנה למחנה, פעם ראיתי איך גבר הולך במחנה אחד, ובצד השני אשה, הולכים ופתאום הם נופלים אחד בזרועות רעהו בבכי ובשמחה גדולה. זה היה זוג שכל שנות המלחמה לא היו יחד ומצאו את עצמם בקפריסין. מקרים כאלה היו בודדים, אבל היו כמה מקרים.

האנגלים התחלקו לשתי קבוצות. קבוצה אחת שהיתה ממונה על החיים בתוך המחנות וזו היתה הקבוצה היותר סימפטית גם לרגל תפקידה, וקבוצה שניה שהיתה ממונה על השמירה על המחנות וכמובן שהם היו טיפוסים יותר קשים.

היחסים שלנו עם אנשי הצבא שעבדו בתוך המחנות היו תקינים, הודות, ובמידה רבה מאד, למפקד המחנות לוטננט קולונל וידוקום, וגם הודות לגישה שלנו שלחיי יום-יום יש טעם לתת להם לשטוף נח, כדי שהאנשים לא יסבלו יותר מדי מהעובדה שהם נמצאים במחנה ריכוז. במשך הזמן ניתנו לנו אפשרויות לשחות בים והאנשים שלנו נסעו לביקורים בבתי חולים.

מגד: היו הרבה מקרים של עולים שהסתננו החוצה?

תשובה: היו מעפילים שהיו מסתננים החוצה לשם עסק, למשל היו מבריחים בגדים שהיו תופרים ומביאים אוכל. היו עוברים את הגדר של המחנה בלילה, מוכרים את הסחורה וחוזרים. לי לא ידוע על מקרה של הסתננות ממש ויש להביא בחשבון שתנאי היום יום במחנות היו תנאים טובים. לאנשים היה אוכל, מקום לגור והם לא היו במצב מעצר. זו היתה עיר של עשרת אלפים תושבים, כמו פתח-תקוה, עם הכל, עם חיי תרבות, חיי חברה, ספורט, הג'וינט, חבילות דואר ועם יחסי מין וילדים ולא היה חסר אף דבר.

עד כמה שאני יודע, לא ידוע לי על אנשים שברחו ביוזמתם. אנו כשהיינו צריכים, הברחנו את המלווים ואת הגויים ואז אולי פעם או פעמיים צרפנו מישהו, אם כי אני איני זוכר דבר כזה.

האנשים שם רצו לעלות לארץ-ישראל, אבל הם גם רצו לחיות בצורה נוחה, וזה ניתן להם שם. בגרמניה או באיטליה לא היו רואים את זאת, אבל במצב הזה הם ידעו שהם נמצאים כאן, ובעוד ששה חודשים הם היו עולים ארצה. אז חודש ימים לקח עד שהתרגלו, שלשה חדשים מסיימים, וזה לא היה כל כך נורא. היו נתונים לחיים די נורמליים, היו חיי קהילה והיו חיי צבור והיו בין-קהילות. היה נושא לחיים. נוסף לזה היו כמה אנשים שעשו ביזנס. היו קבוצות אחרות שהיתה להם ההגנה, היו קבוצות של תנועות נוער, והיתה להם פעילות חברתית ותרבותית. לא היתה סיבה למישהו מתוך משהו לקום ולברוח.

מגד: אני לא אומר זאת כאשמה. האם היתה הרגשה? הרי כל הענין היה בזה שבמשך שנים אנשים אלה היו תלויים בחסדי אחרים לטוב ולרע. האם אתה יכול לעמוד על כך שהיו גילויים שאנשים חיפשו דרך להיות אחראים על גורלם? האם הם ראו את עצמם יוזמים לפעולה שאולי יכולה לקרב את הקץ או נסיון להציע הצעות פוליטיות של התנגדות? דברים שיעידו על יוזמת הפרט?

תשובה: לדעתי הם בענין זה סמכו עלינו לגמרי. אחרי כן יותר מאוחר הגענו איתם לקונפליקט, כי אחרי שהם ישבו 4-5 חדשים והגיעו הסרטפיקטים, הם התחילו להיות עצמאים. היה לנו איתם סכסוך די גדול, מי עולה ארצה ראשון. הם אמרו: ראשון נכנס – ראשון יוצא. אנו אמרנו שנשים הרות עולות קודם משני טעמים: ראשית בארץ היו תנאים יותר טובים ושנית, חסכנו על-ידי כך עוד סרטפיקט.

היה לי סכסוך עם גיורא יוספטל מהסוכנות. אני הייתי בן 22. הוא חי והכיר את המעפילים והוא אמר שאנו לא יכולים להעביר דבר כזה, כי זה בניגוד לרגש הצדק האנושי ואם חס-וחלילה הוא יחשוב שזה ידחה לו לחודש ימים את העליה, הוא ירגיש את עצמו מקופח. על זה היו לי סכסוכים עם תנועות הנוער ובעיקר עם השומר הצעיר. היה שם למשל פייטר, לדעתי זה היה מנהיג בית"ר, שהיה לו פה גדול והיו לו סכסוכים גדולים ואחרי כן הגענו לזה שהוא התחיל להאשים אותי שאני מוכר סרטיפיקט ושיש לי חשבון גדול בבנק פ.ק.או מכל הסרטיפיקטים, ובנוסף לזה יש לי כמה בתים גדולים בתל-אביב (שעד היום אני מחפש אותם) וזה הגיע עד כדי כך.

כל הזמן החיים התנהלו בסדר, אבל ברגע שהתחילו אינטרסים זה לא היה מחנה אלא גושים של אנשים שנלחמים על זכותם, ואז הם לקחו את היוזמה לידיים. היו שם כל כך הרבה מוסדות היכולים לארגן את הדבר שהם לא ראו לעצמם חובה או צורך או אפילו דרישה לעשות את זה. נוסף לזה היו קשיים אובייקטיביים שהיו קשים מאד. עתלית בתוך הארץ זה דבר אחר לגמרי, אבל פה יש לו אי ואיך יכול להגיע סתם כך ארצה. והעובדה – כשנתנו להם אפשרות לעשות את המנהרה, הם קפצו על זה. מישהו דאג לארגון ולעודד אותם והם ראו בנו את האוטוריטה. זה היה הרבה יותר קרוב לצבא מאשר לפתח-תקוה מבחינת הסמכויות.

מגד: מה היו היחסים בין המוסדות לעצמם?

תשובה: היו שם הג'וינט. היה שם נציג ההגנה, נציג התרבות – זאב, ואחרי כן היה שם ד"ר שיבר שהיה נציג הסוכנות נדמה לי. הם נשלחו על-ידי הישוב.

היחסים היו בסדר ואחרי כן כשהאנשים התישבו קצת והתחילו ענינים של אינטרסים, כל זה בא במסגרת של הג'וינט, אבל בתוך זה היו אנשים במשכורות של הג'וינט, ולעומתם אדם כמו הד"ר שיבר שהיה איש ציבור. בסוף לא היה מקום לכל הגיבורים האלה וד"ר שיבר עזב והג'וינט נשאר במסגרת המאורגנת. אחרי כן באה הסוכנות – יוספטל. זה לא היה דבר לגמרי חלק.

מגד: היה מקום לכל כך הרבה מוסדות שם?

תשובה: הג'וינט זה היה מוסד עזרה. הסוכנות טיפלה בענין העליה. היא לא טיפלה בעזרה. הג'וינט טיפל בעזרה. זאב אהרון היה יותר נציג של ההגנה. שיבר, כשהוא התחיל, הוא התחיל כאיש עזרה במסגרת הג'וינט, ואז הוא לא נכנס למסגרת

העבודה בקלות, וברגע שמצא לו מקום לצאת ממסגרת העבודה הוא יצא מזה. שם לא היה יותר טוב ויותר רע מאשר יחסי משפחה במדינה. כל זה כמובן על רקע מאד ציוני ומאד אידיאליסטי.

אנו בתוך זה היינו אנשים הרבה יותר צעירים. היום יתכן שלא היינו נכנסים לתוך הקלחת הזו. זה היה כמו במשפחה. היו לפעמים רבים. לא היו כאן סכסוכים ממושכים אלא גם לא היה איזה שהוא דבר מיוחד. אלה היו מעין יחסי עבודה רגילים בכל מקום, למשל כמו בצבא או כמו במפא"י או מפ"ם או בכל מקום אחר.

גודל העניין לא ניטרל את היחסים האלה, וכבר אמרתי שעוד בשנת 1945 היחסים האישיים השפיעו לרעה והקדושה לא עשתה את האנשים לטובים יותר ממה שהם באמת.

מגד: האם אתה היית מסוגל לנסות להעריך איך העובדה הזו השפיעה על היחסים שלכם אליהם?

תשובה: לדעתי היחסים שלנו עם המעפילים לא היו על הרמה כמו שהזמן קרא להם, כי לדעתי אנו הבטנו עליהם מגבוה במידה מסוימת. באנו לעזור להם אבל בכל זאת הבטנו עליהם מגבוה. ושנית, היינו מוכנים במסגרת תפקידנו לעשות את הכל וזה היה נעשה, אבל תיקח את אותו המלווה המוכן להסתכן בנפשו. בקפריסין הוא כמעט לא נקף אצבע לטובת המעפילים.

בנוסף לזה, היו שניים-שלושה שהתחתנו עם בחורות משם, כך שהרמה לדעתי בתחומי היכולת האנושית היתה בסדר גמור, אבל הם לא היו קדושים, וגם לא יצאו מגדרם כדי לעשות משהו שלא היה מתחומם כמו: לך וארגן חוג. זה הם לא עשו.

כשהיו לנו הבעיות עם הילדים וכשהתחילו לארגן את המחנה, זה היה דבר די אופייני שהיווני הזה היה עובד 12 שעות ביום בעניין הזה והאנשים שלנו כבר לקחו את העניין איזי וחיו חיים של בדואים: יושבים באהלים, שותים קפה ומספרים צ'יזבטים. הסתכלנו על העולים קצת מגבוה ואחרי כן כשגרנו איתם, ברור שנוצרו יחסים אחרים, התיידדנו עם קבוצה מסוימת שם ועוד דברים כאלה.

נוסף לזה תמיד היתה איזו אפשרות להיות קצת יותר טוב, אפילו אם זה התבטא באפס. דברים קטנים ביותר כמו עוד פרוסת לחם ליום או עוד דג מלוח. בצוות הגויי קנינו

אוכל בכמויות, אז היינו קונים כבר גם כן לעצמנו. זה היה כבר בתקופה שלמעפילים היה גם כן כסף מהארץ.

במשך ששה חודשים שהייתי שם המפקד, נדמה לי שהגשתי חשבון על עשרים לירות בשביל כולנו יחד, והיינו שם לפעמים 10-15 חב'ה. גם כשאני אומר שנהנינו, זה היה בתחום של שלוש לירות שטרלינג לאיש לששה חודשים. גם את זה כשעשינו זה לא היה לנו כל כך נח. ההוצאה האישית שלי הכי גדולה היתה שתי לירות סטרלינג, כשלקחתי טכסי ועברתי איתו חצי אי.

פעם גנבתי 30-40 פסים והיינו נותנים לאנשים קצת לצאת. זה היה הכי הרבה שעשינו. עשיתי טיול, אכלתי ארוחת-צהרים בריאה וחזרתי למחנה. זה היה הלוכסוס הכי גדול שמישהו זכה בו וזה הייתי אני. זה היה בתחומים מאד מאד צנועים.

לגבי האנגלים שם כדאי לומר שבדרך כלל הגישה שלהם היתה: אם תעזבו אותי במנוחה, אני אעזוב אתכם במנוחה; המלחמה נגמרה, יצאתי חי ממנה וכל מה שאני צריך זה שחצי שנה הכל ילך בסדר ואחרי זה אני איש חופשי. מפקד המחנה שלנו הראשון היה אוסטרלי שאמר לי: חסכתי אלפיים לירות שטרלינג ואם תעזבו אותי במנוחה לא אגע בכם.

כל זמן שאנו נתנו להם לחיות בשקט, הם נתנו לנו לחיות בשקט, וזה הגיע לידי כך שהיינו עושים לפעמים שירקס יחד כדי לסדר מישהו אחר. פעם במחנה שלנו (55), היו חסרים 150 איש לפי הספירה וזה אומר שהיינו מקבלים 150 מנות מזון יותר ממה שהיו פיות ואנו בלבנו ולא ידענו את המספרים. בצבא יש חוק שמי שמקבל יותר מנות מזון, המפקד ישלם את ההפרש. הוא עשה חשבון שישאר בלי חסכונות תוך חצי שנה, אז הוא ביקש עזרה ועשינו העברה של 150 מהמחנה השני למחנה שלו וכך הלך הלאה ביתר המחנות עד למחנה האחרון.

היה שם מקרה אחד של התפרצות בכח של המעפילים והיו ביניהם יריות – וכל זאת היות ולא נתנו להם להיפגש עם אנשים אחרים ממחנות אחרים.